



Dina skor lämnar spår

– Hur lädertillverkning påverkar människor & miljö i Indien

“Dina skor lämnar spår” är en svensk sammanfattning av rapporten “Watch Your Step!” som tagits fram av kampanjen Change Your Shoes (CYS) som består av ideella organisationer från 18 länder i Asien och Europa. Fair Action är den svenska representanten i kampanjen. Rapporten berättar om arbetsförhållanden inom den indiska läderindustrin och innefattar en studie av industrins effekt på miljö i närheten av garverierna.

Läderindustrin är en av Indiens mest arbetskraftsintensiva sektorer med närmare 2 000 garverier, varav tre fjärdedelar småskaliga, som sysselsätter 2,5 miljoner människor. Årligen exporteras läderprodukter till ett värde av nära 50 miljarder kronor vilket gör Indien till

världens fjärde största exportör av lädervaror. Exporten består till 81 procent av färdiga läderprodukter såsom skor och väskor. Svenska företag importerar skor från Indien till ett värde av över 65 miljoner kronor per år.¹ Delstaterna Uttar Pradesh i norra och Tamil Nadu i södra Indien utgör naven i landets läderproduktion. Den indiska läderindustrin kännetecknas av dåliga arbetsförhållanden och dålig efterlevnad av miljölagar. Vissa av de problem som präglar lädersektorn i landet beror på omodern teknik, dålig efterlevnad av säkerhetsföreskrifter, miljö- och arbetsrättslagstiftning och ineffektiv utsläpps- och avfallshantering.

¹ http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__HA__HA0201__HA0201D/OImpExpSITC4Ar/table/tableViewLayout1/?rx-id=413d465e-03a4-47e9-b77c-618cb1cc0e8d (171207)



Från djurhud till läder

Garvning är den process som gör att en djurhud blir till läder som bland annat kan användas till skor. Garvningen gör lädret mjukt och hållbart. I garvningen ingår många moment. Hudarna saltas för att de inte ska ruttna och kött och djurhår avlägsnas. Därefter garvas hudarna med kemikalier (vanligtvis krom 3) eller vegetabiliska ämnen (vanligtvis bark). Cirka 90 % av allt läder garvas med krom² och processen tar endast några timmar medan vegetabilisk garvning tar minst några dagar. Garvningen av läder skapar stora mängder avloppsvatten och avfall. För att bearbeta 1 ton djurhudar krävs 500 kilo kemikalier. Garvningen av samma mängd hudar resulterar i cirka 600 kilo fast avfall och mellan 15 och 50 kubikmeter flytande avfall³.

Krom finns i två former: krom 3 som används vid lädergarvning och krom 6 som är ett cancerogent ämne som är förbjudet i produkter som importeras till EU⁴. Även om krom 6 inte används direkt i garvningen kan krom 6 bildas genom oxidering av krom 3 under delar av garvningsprocessen. Krom 3 kan också övergå till krom 6 när ämnet förbränns, till exempel när en lädersko hamnar på soptippen. Kromgarvningen i Indien beräknas varje år ge upphov till 50 000 ton fast avfall. Avfallet består bland annat av kött, läderrester och läderdamm som innehåller krom, som antingen dumpas eller blir lim, kycklingfoder eller gödsel.

Delar av garvningsprocessen	Vattenförbrukning i liter per ton garvad djurhud ¹
Förbehandling	15 300 – 23 000 liter
Huvudgarvning	1 500 – 2 000 liter
Efterbehandling	9 500 – 12 500 liter
Total förbrukning	26 300 – 37 500 liter

1 Sundar, V. J. et al. (2001). Water Management in Leather Industry, In: Journal of Scientific & Industrial Research, Vol.60, 443-450.

Effekter på vatten och jordar

- Vid garvning av 1 ton djurhudar används mellan 26 och 38 tusen liter vatten. Många garverier är belägna vid flodbäddar, för att säkra tillgången till vatten. I Indien har även grundvatten exploaterats hårt av industrin.
- Krom kan förorena ytvatten och grundvatten genom dåligt renat avloppsvatten och läckage från avfall som dumpats felaktigt.
- Krom kan även nå vattendrag genom bevattning av åkrar med förorenat vatten.
- När förorenat avloppsvatten används på åkrar har detta även negativ effekt på grödorna, vilket både minskar lokalbefolkningens tillgång till mat och potentiella inkomst.

2 Åke Lindström, produktionschef Tämsjö Garveri AB, intervju (140328)

3 European Commission (2013). Best Available Techniques (BAT). Reference Document for the Tanning of Hides and Skins. http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/BREF/TAN_Adopted552013.pdf (171206)

4 I praktiken ett förbud men som på grund av tekniska orsaker har ett gränsvärde på 3 mg/ kg enligt REACH (EU:s kemikalielagstiftning).

Dåliga arbetsförhållanden på indiska garverier

- De flesta arbetarna inom den indiska läderindustrin arbetar under svåra förhållanden.
- Läderindustrin kännetecknas av låga löner, långa arbetsdagar och otrygga anställningar. Ofta saknar arbetarna helt skriftliga kontrakt vilket innebär total avsaknad av sociala trygghetssystem.
- Arbetare inom lädersektorn, i synnerhet de som arbetar på garverier, har ofta lägre lön än den lagstadgade minimilönen. Minimilönen ligger på 500 - 1 000 kr i månaden, beroende på delstat. De flesta som arbetar på garverier har en lön som baseras på hur många enheter en arbetare hinner tillverka.
- Många inhemska migrantarbetare är anställda inom läderindustrin på platser som Ranipet och Chrompet i södra Indien. Migrantarbetare bor ofta på garverierna och deras arbetsförhållanden är ännu sämre än andra arbetares.
- Garveriarbetare utsätts för många hälsofaror och säkerhetsrisker då de hanterar kemikalier och maskiner utan relevant utbildning.

Slutsatser från granskningarna i Indien

I samband med två fältstudier i Uttar Pradesh och Tamil Nadu upptäcktes att garverierna ofta inte följer miljölagar och -regler för hantering av avfall. Granskningarna visar att arbetarna systematisk utnyttjas och också helt saknar möjlighet att påverka sina arbetsförhållanden till det bättre.

Olaglig dumpning och förstörelse av jordbruksmark

Med hjälp av jord- och vattenprover som togs i samband med fältresorna till Kanpur och Agra dokumenterades två av de största miljöproblemen som drabbar befolkningen i närheten av garverier. Det första är den olagliga dumpningen av kromavfall⁵ från tillverkningsanläggningarna. På grund av avfallet kan krom fortsätta att läcka ut under flera årtionden och orsaka föroreningar i miljön som förgiftar lokalbefolkningen. Det andra stora problemet som dokumenterades var den förstörelse av jordbruksmarker som orsakas av bevattning med kromförorenat vatten, vilket skadar de grödor som lokalbefolkningen är beroende av. Tidigare studier har även visat hur krom förorenar grundvattnen i närheten av industriområden där många garverier ligger. Jordbrukare som intervjuats bekräftar att grundvattenkvaliteten i dessa områden försämrats på grund av garverierna, vilket förorsakar en akut vattenbrist.

Låga löner, sjukdomar och social stigmatisering

De intervjuer som genomförts med garveriarbetare i Indien visar att en majoritet av arbetarna är manliga dagarbetare som arbetar under svåra och otrygga förhållanden. Några av deras största problem är de låga lönerna motsvarande cirka 900 kronor i månaden, de bristande anställningsvillkoren, bristen på social- och pensionsförsäkringar samt de långa arbetsdagarna. Anställningarna är ofta tillfälliga, utan möjlighet till tillsvidareanställning. Trots den indiska arbetslagstiftningen kräver skriftliga anställningskontrakt hade ingen av de arbetare

5 Vid produktionen av Basic Chromium(III) Sulfate (BCS), som används vid kromgarvning, bildas även biprodukten Chromite Ore Processing Residue (COPR).





Garveriarbetare i Uttar Pradesh skär till färdiggjorda hudar.
FOTO: STELLA HALLER

som intervjuades ett kontrakt. Ingen av de svarande hade heller erbjudits betald semester.

Arbetarna drabbas dessutom av många arbetsrelaterade hälsoproblem som förkylningar, feber, smärtor i muskler och leder, hudsjukdomar, luftvägsproblem och ögonirritationer. Dessa hälsoproblem hänger bland annat samman med att arbetare inte använder skyddsutrustning. Ingen av de intervjuade arbetarna hade erbjudits utbildning om hanteringen av kemikalier eller de tunga maskiner som används i produktionen. På ingen av de granskade garverierna var fackföreningar närvarande.

Utöver detta utsätts arbetarna för social stigmatisering bara genom att arbeta som garveriarbetare. Traditionellt i Indien är det endast personer från de socialt mest utsatta grupperna, daliter och muslimer, som jobbar inom läderindustrin



Utsläpp av förorenat vatten från garverier i närheten av Ganges.
FOTO: VIJAY SENTHIL KUMAR



Fasta avfallsrester från läderindustrin på en flodbädd vid Ganges.
FOTO: STELLA HALLER



En garveriarbetare visar upp sin obehandlade hudsjukdom.
FOTO: PRADEEPAN RAVI

Rekommendationer till europeiska skoföretag

Resultatet av studien visar tydligt att garverier orsakar stora skador på miljön samt arbetares och lokalbefolkningens hälsa. De stora ekonomiska vinster som görs inom industrin får inte genereras på bekostnad av de som befinner sig längst ned i leverantörskedjan och bor i närheten av garverierna.

Många aktörer har ett ansvar för att förbättra situationen: EU, nationella regeringar, skoföretag, företagets direktleverantörer, indiska myndigheter och garverier. Samverkan mellan dessa aktörer är viktigt för att förbättra miljön och arbetsförhållanden inom läderindustrin. Enligt FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter har företag ett ansvar som gäller hela leverantörsledet.

Principerna slår fast att företag ska kunna identifiera, hantera och redogöra för sin påverkan på mänskliga rättigheter. Företag måste enligt principerna bland annat anta en policy för mänskliga rättigheter samt kartlägga sin faktiska och potentiella påverkan.

Fair Action och Change Your Shoes uppmanar skoföretagen att:

1. Arbeta aktivt för att utveckla garvningsmetoder som är hållbara för miljön, arbetarna och lokalsamhället och rapportera om detta.
2. Om kromgarvning används i leverantörskedjan, säkerställa att den mest hållbara tekniken används.
3. Säkerställa att leverantörer följer gällande lagstiftning vad gäller miljö, arbetsrätt, hälsa och säkerhet.
4. Stötta och delta aktivt i flerpartsinitiativ⁶ inom sko-

⁶ Ett flerpartsinitiativ ska enligt Fair Actions definition bestå av, förutom företag och företagsorganisationer, fackföreningar och ideella organisationer. Fackföreningar och ideella organisationer ska också vara en del av initiativets beslutande organ. Med det sagt är Fair Action medvetna om att det finns andra definitioner av flerpartsinitiativ som inte nödvändigtvis inkluderar fackföreningar och ideella organisationer.

och läderindustrin där alla parter, i synnerhet arbetarrepresentanter är representerade.

5. Erkänn rätten till fri organisering och behovet av fackföreningar. Verka för att inga leverantörer i er leverantörskedja förhindrar facklig organisering och möjligheten att förhandla kollektivt.
6. Verka för långsiktiga affärsrelationer med leverantörer för att uppmuntra investeringar i hållbara metoder.
7. Tillsammans med andra företag och andra aktörer verka för en hållbar läder- och skoindustrin. I detta ingår att vara transparent med sin leverantörskedja och de eventuella människorätts- och miljöbrott som förekommer där.
8. Verka för att arbetarrepresentanter involveras i kontroller av garverier och förbättringsåtgärder inom sko- och läderindustrin.

Utgiven i december 2017 av:

GLOBAL 2000 Friends of the Earth (Österrike):

www.global2000/schuhe

INKOTA-netzwerk (Tyskland):

www.inkota.de/change-your-shoes

SÜDWIND e.V. – Institut für Ökonomie und Ökumene (Tyskland):

www.suedwind-institut.de

FAIR ACTION (Sverige): www.fairaction.se

Författare: Sandhya Lakshmi Chellapilla, Rakesh Jaiswal, Stella Haller, Lisa Kernegger och Pradeepan Ravi

Redaktörer: Laura Ceresna-Chaturvedi, Parag Chaturvedi, Nora Große, Stella Haller, Berndt Hinzmann och Lisa Kernegger

Översättning: Andreas Lönnqvist

Anpassning till svenska: Charlie Aronsson

Layout: Olaf von Sass

Layout, svensk version: Lina Garemark

Change Your Shoes är en internationell kampanj som arbetar för bättre sociala och miljömässiga villkor i garverier, skofabriker och hem där läderskor tillverkas. I kampanjen ingår 15 europeiska och 3 asiatiska organisationer. Change Your Shoes framhåller att arbetarna inom den globala skoindustrin har rätt till en levnadslön och säkra arbetsförhållanden, samt att konsumenter har rätt till säkra produkter och insyn när det gäller hur deras skor produceras.



Fair Action är en ideell förening som arbetar för att få företag att ta ansvar för sin påverkan på människor och miljö. Vi granskar hur varor och tjänster är producerade och sätter press på företag att förbättra arbetsvillkor och betala levnadslöner.



Denna rapport har producerats med finansiellt stöd från Europeiska unionen. För innehållet ansvarar endast de parter som ingår i projektet Change Your Shoes. Under inga omständigheter ska innehållet betraktas som en avspeglning av EU:s åsikter.

